

La chamonna Cluozza i'l Parc Naziunal Svizzer generescha 4500 pernottaziuns infra quatter mais. Il projet «Tregl» prevezza da realisar ün ulteriur abitacul sper ils existents.

fotografias: Hans Lozza, PNS

La chamonna Cluozza vain renovada

Il projet «Tregl» ha guadagnà la concurrenza da stüdi per la renovaziun da la chamonna Cluozza, situada i'l Parc Naziunal Svizzer. L'ensemble da chamonnas vain cumpletta cun ün ulteriur abitacul.

Ils responsabels dal Parc Naziunal Svizzer (PNS) han preschantà ils resultats da la concurrenza da stüdi per la renovaziun da la chamonna Cluozza. Preschaints in l'Auditorium dal PNS a Zernez d'eiran tant'er oter ils architects chi s'han participats a la concurrenza e'ls divers commembers da la giuria «Renovaziun Chamonna Cluozza». Unanimamaing ha quist gremi as decis pel projet «Tregl» inoltrà dal büro d'architectura Capaul Blumenthal da Glion.

Ushè po la chamonna, situada immez il PNS, gnir renovada d'ürant ils prosemns ons.

Cun quatter büros d'architectura

Per chattar la soluziun ideala vaiva inizià la Cumischiun federala dal PNS da l'on 2018 üna concurrenza da stüdi. «Quatter büros d'architectura, duos da la regiun e duos la l'ulteriur Grischun, d'eiran gnüts invidats da preschantar soluziuns per üna renovaziun da la chamonna», ha infuormà Jürg Pfister, commember da la Cumischiun federala dal PNS. Lapro han ils participants stuvü resguardar ils interess da la gestiun sco eir las pretaisas severas a reguard la protecciun da la cuntrada e da l'ambiant dal PNS. «La chamonna Cluozza sporadscha üna pussibiltà particulara per scuvrir il PNS ed es fich retscherchada pro noss giasts», ha manzunà Pfister. Tenor el vegnan chamonnas da quist

gener renovadas mincha 25 ons, «quista regla vala eir per las chamonnas dal Club alpin svizzer». Las aspettativas da la concurrenza da stüdi d'eiran da chattar üna buna soluziun per la separaziun da las localitads pels giasts e dal personal e da mantgnair l'atmosfera amicabile dal lö.

Adattada ed ingrondda

La prüma chamonna Cluozza i'l PNS d'eira gnüda fabrichada da l'on 1910 e quai da Curdin Grass da Zernez. Ella serviva tant als guardians dal PNS sco eir als giasts sco alloggi e spordschaiva desch lets e 20 lös simpels per dormir i'l fein. Il guardian dal parc Hermann Langen e sia famiglia d'eiran ils prüms chi han abità d'ürant la stà illa chamonna Cluozza. L'abitacul, chi'd es situà sün 1882 meters sur mar, es adüna darcheu gnü adattà ed ingrondi als bsögs actuals. L'ultima renovaziun

integrala es gnüda realisada i'ls ons 1992 e 1993. Las pernottaziuns illa chamonna Cluozza s'han augmantadas i'ls ultims ons per 30 pertschient. La chamonna generescha 4500 pernottaziuns d'ürant quatter mais e tocca cun quai pro las tschinch megltras chamonnas da muntogna da la Svizra. «Quist svilup procura per ün augment da las emissiuns da canera, quai chi ha consequenzas negativas per la recreaziun dal personal», ha manzunà Jürg Pfister. Plünavant regna actualmaing illa chamonna üna s-charsdà dal lö ed impedescha cun quai ün lavurar efficiant.

Cumpletaziun cun ün novu abitacul

Il projet «Tregl» dal büro d'architectura Capaul Blumenthal da Glion accomplishescha las pretaisas e las ideas tant da la Cumischiun federala dal PNS sco eir da la giuria «Renovaziun Chamonna

Cluozza». Ils perits prevezan da cumpletter l'ensemble da chasinas intuorn la chamonna principala cun ün novu abitacul da lain. Sün üna surfatscha da 25 meters quadrats e sün trais plans dessan gnir realisadas las novas localitads pel personal da la chamonna. Cun quista soluziun vain liber illa chamonna principala ulteriur spazi per la chadafö, per ün local per as müdar ed ün büro. Plünavant daja l'ün o l'oter müdamaint illas stanzas da dormir. «Cun quist projet esa pussibel da mantegner l'infrastructura existenta e da separar cleramaing la part da la gestiun da quella ingio cha'l personal po as retrar», ha dit Gian Carlo Bosch, architect da Cuoir e organisatur da la concurrenza da stüdi «Renovaziun Chamonna Cluozza». Plünavant esa previs d'isolar la chamonna principala cunter vent e canera e da refar il tet cun s-chandelas da larsch. (anr/afi)

Üna nouva staila illa scena litterara putera

L'ediziun Stremblidas e s-chima da Jessica Zuan surprinda visuelmaing. Insembel culla grafica Lorena Garcia Ortiz ho Jessica Zuan creu ün'ouva poetica. La grafica stimulescha l'imaginaziun ed animescha al lectur da guardar ils vers cun oters ügls.

Las poesias da Jessica Zuan sun gnidas tradüttas in lingua tudascha da Claire Hauser Pult ed in frances da Walter Rosselli. «Mieu prüm cudesch L'Orizi chi'd es gnieu edieu da la chesa editura Samizdat a Genevra, es gnieu tradüt da me svesa», tradescha Zuan. «Que es difficil da der our d'maun ils egens texts als surdand a traductuors. Finelmaing m'ho que listess do da buonder che chi capita sch'otras personas interpreteschan mieus plets in lur lingua materna.» Scu cha Zuan disch, es reuschieu a Hauser Pult da der a la versiun tudascha sieu egen buol e quella la tuocha profundamaing. Rosselli percenter metta grand pais süll'union dal cling da las duos favellas sonoras e do tres que l'aspect dad ormas dschimellas. «Insomma, linguas sun cò per collier e na per separer», managia la giuvna scriptura, chi's sainta

ün pò scu randulina u, illa terminologia odierna, «global nomad».

Nouvus impreschiuns e percepsiuns

Creschida sü es Jessica Zuan in Engiadina' Ota traunter Segl Maria e La Punt

Chamuesch. Cun 15 ans ho ella vivieu ün an a Bordeaux ed ho fat pü tard sia matura a Genevra, inua ch'ella ho in seguit stüdiu germanistica e litteratura cumparativa. Daspö 13 ans viva ella a Barcelona, es maridada cun

ün Spagnöl e mamma d'üna figlia, cun la quela a discorreran rumantsch e catalan.

Jessica Zuan ho adüna già scrit gugent. Ün cudeschin da sböz l'accumplagna dapertuot. Sias prümas poesias

ho ella cumpilo in tudasch ed in frances. Qualchün l'hegia üna vouta dumandada perche ch'ella nu fatscha insè poesias in rumantsch. Schi, perche na? Ella as metta a scriver in sia lingua d'infanzia. Cul dicziunari. Per perfecciuner la lingua, ma eir per ir in tschercha da sinonims, da plets chi clingian bain in sias uraglias. Inspiraziun chatta Zuan illa natura, pustüt aint ill'ova e la glüsch. Ella observa gugent, saja que aint in ün café u illa staziun, in lös inua cha capita bger. Impuls survain ella eir aint in sieus sömmis. E cun tuot ils purtrets chi l'inuondan da di e da not, tessa ella cun grand'abilitad e sensibilited scenas poeticas.

Ün gö traunter ficziun e realted

«Eau m'algor, scu cha giuvaiva cun meu frer in nouva stüva engiadinaisa, e scu cha'n perdaivans in ün muond da fantasia. Cur cha passaiva il bus, daiva que ün squass, cha las fenestras doblas tremblaivans e quella stremblida am catapultaiva inavov i'l minchadi», quinta Zuan. Ed uschè saja per ella il scriver: Ün gö infinit traunter ficziun e realted.

Martina Shuler-Fluor

Jessica Zuan ho preschanto cun «Stremblidas e s-chima» sieu novu cudesch da poesias.

fotografia: Roger Horta

Stremblidas e s-chima (Eben und Schaum/Tremlements et écume), poesias da Jessica Zuan, Chasa Editura Rumantscha 2019, ISBN 978-3-03845-064-1